

Ponechat si to nejlepší. Co číst? (II)

Jsou knihy, které člověku změni život. To se stalo sv.

Augustinovi, když četl Ciceronova Hortensia: „Tato kniha,“ napsal po letech ve Vyznání, „změnila mou náklonnost, k Tobě, Pane, obrátila mé modlitby, mým přáním a touhám dala zcela jiný směr (...) takže jsem počal vstávati, abych se vrátil k Tobě“. Jeho cesta k Bohu nabrala po mnohém kolísání rozhodnější směr k obrácení, které pak bylo zpečetěno opět knihou: úryvek z listu

Římanům strhl poslední zeď, jež ho zadržovala.

27.09.2017

Jsou knihy, které člověku změní život. To se stalo sv. Augustinovi, když četl Ciceronova *Hortensia*: „Tato kniha,“ napsal po letech ve Vyznání, „změnila mou náklonnost, k Tobě, Pane, obrátila mé modlitby, mým přáním a touhám dala zcela jiný směr (...) takže jsem počal vstávat, abych se vrátil k Tobě“.[1] Jeho cesta k Bohu nabrala po mnohém kolísání rozhodnější směr k obrácení, které pak bylo zpečetěno opět knihou: úryvek z listu Římanům strhl poslední zeď, jež ho zadržovala.[2]

Sdílet dobré objevy

I když ne každá kniha bude v našem životě představovat tak ostrý předěl

mezi oním pomyslným před a potom, přece nás to, co čteme, mění: četba buď zušlechťuje, nebo otupuje naši duši, rozšiřuje, nebo zužuje naše obzory. Na naší osobnosti se budou – a v průběhu času čím dál tím více – odrážet jak knihy, které jsme četli, tak knihy, které jsme nečetli. Kdo se po léta živil dobře vybranými knihami, získává otevřený pohled na svět a na lidi, umí si poradit se složitostí věcí a rozvíjí v sobě vnímavost potřebnou pro to, aby dokázal odložit tuctovost a nevyhýbal se velikosti.

Ne vždy je snadné najít knihy, které by přispěly k našemu rozvoji – byť by šlo jen o to příjemně si ukrátit čas – a proto je velmi užitečné s někým se poradit. Pokud se ve snaze o zorientování v nějakém městě optáme místních obyvatel, nezřídka zjistíme, že nám tito lidé mohou poskytnout cenné informace, které GPS navigaci možná unikly. A

podobně, jako se řídíme radou lidí, kteří se vyznají, můžeme doporučovat ostatním dobré knihy, které čteme.

Hovořit o tom, co čteme, obohacuje náš rodinný život a rozmluvy s přáteli, které tak někdy dostanou podobu literárních besed nebo jiných kulturních aktivit, např. takových, které propojují literaturu a film. Šířili se ústně dobrá četba s velkým úspěchem, může být rovněž užitečné zakládat čtenářské kluby, navštěvovat dobré knihovny, udržovat kontakt s knihkupci a vést s nimi častý dialog, který bývá obohacující pro obě strany. Tyto iniciativy mohou navíc pomáhat při posuzování kladů a záporů konkrétních kulturních produktů.

Existuje velký výběr kvalitních knih tříděných podle věku, tematiky a vkusu. Nejlepší však přeci jen je, když si každý vybere sám na základě

radu přátel, kteří mají podobný vkus, nebo na základě náhodné zmínky při vyučování, při přednášce, během rozhovoru... Jelikož nemůžeme ihned číst vše, co nás zaujme, je dobré udělat si seznam četby, do kterého si zapíšeme, co nám bylo doporučeno, abychom se k tomu později mohli vrátit; můžeme tak být klidní, že nám název určité knihy neunikne, a také máme zajištěno, že až budeme chtít číst něco dalšího, nesáhneme hned po tom prvním, co nám přijde pod ruku.

Říká se, že internet je v jistém smyslu obrovským kopírovacím strojem. Díky vynálezu tisku se zjistilo, že čím je vydávání knih jednodušší, tím více se množí knihy průměrné a tuctové. Internet však kromě velkého množství materiálu nevalné kvality – byť někdy vytvořeného s tím nejlepším úmyslem – skrývá ve svých dokumentech texty, které umožňují přístup k zásadním otázkám

současnosti a poukazují i na základní myšlenky, o něž se mnohé komunikační prostředky příliš nezajímají. I zde je dobré si na radu někoho jiného a na základě vlastní zkušenosti poznamenat stránky a autory, které chceme sledovat.

Dobrou pomůckou jsou v tomto ohledu aplikace, díky nimž se můžeme přihlásit k odběru určitého obsahu nebo k *offline* četbě konkrétních textů, které nás zajímají. Internet navíc zvyšuje možnost přístupu k některým klasickým dílům nebo ke starým knihám, které jsou již vyprodané nebo se obtížně shánějí v knihkupectvích a knihovnách.

Rozmlouvat s knihami

Slovo kritika, z řeckého *krinein*, znamenalo původně rozlišovat, vybírat. Schopnost kritického úsudku při četbě znamená umět si vybrat z každé knihy to nejlepší. Autoři knih

jsou podobně jako my omezeni dobovými souvislostmi a kulturou; při četbě je proto dobré se např. ptát: Proč se autor vyjadřuje takto? Jaké ideály své doby promítá do svých postav? Jak vnímá trvalé hodnoty, jako je přátelství, odpuštění, věrnost atd.? Nejde pochopitelně o zaujímání odmítavého postoje, za nímž by se také mohl skrývat jistý pesimismus nebo nejistota, ale spíše jde o to objevit světlé i stinné stránky každého literárního díla, popřípadě si ozřejmit některé myšlenky a výroky. Vstupujeme tak do vnitřního dialogu s knihou – který může dokonce vyústit ve skutečný rozhovor s autory (ti bývají většinou za reakce a podněty svých čtenářů vděční) – v němž vyplavou na povrch vlastní názory: některé se třeba vlivem této názorové výměny pozmění a jiné přinejmenším získají odlišný odstín. Snad nejlepší způsob, jak pěstovat vyváženou schopnost úsudku, je číst s myšlenkou na

apoštolát: tj. nejen s přáním strávit příjemnou chvíli, ale i s rozhodnutím porozumět intelektuálním kategoriím našich současníků, očistit je a sladit s křesťanskými hodnotami.

Podle těchto zásad pomáhá četba vytvářet hluboké, pevné, dobře uvážené názory, takže si každý může osvojit svá vlastní kritéria úsudku a rozvinout svou vlastní osobnost a styl. Podobně je tomu s filmy, které sledujeme: když nás některý film překvapí svou krásou nebo hodnotami, které v něm objevíme, odhalí se nám s větší plastičností aspekty našeho života, našeho pohledu na svět a na lidi. Každý si tak utváří vlastní způsob rozlišování, přičemž ví, že činí správná rozhodnutí na základě kritérií, jimž rozumí a jež si je schopen sám odůvodnit. Tímto způsobem se získává osobní pohled, zakotvený

navíc v křesťanské víře, pomáhající vytvářet jednotu života.

Cosi se rodí v duši

Dobrý čtenář bývá čtenářem *prohlubujícím*: někým, kdo se vrací k dílům, která ho svého času oslovila.

Užitečný způsob, jak být prohlubujícím čtenářem, je dělat si čas od času poznámky, díky nimž se později můžeme vrátit do zákoutí našeho nitra, které bylo tou kterou četbou osvětleno. Tento zvyk nám pomůže se poznat a získat hlubší pohled na skutečnost a na lidi.

Leckdy bychom si tak rádi připomněli příběh nebo pasáž z knihy, která nás kdysi zaujala, ale nemůžeme ji najít; velmi by nám bylo pomohlo, kdybychom si to zapsali.

Jako ve všem, i zde je třeba nalézt rovnováhu: je dobré nechat se překvapit pamětí, která si toho pamatuje víc, než se zdá. Četba také

zanechává mnohem hlubší stopu v tom, kdo žíví svůj vnitřní duševní dialog psaním: mnohdy není třeba opisovat celé pasáže, stačí poznamenat si vlastní dojem a pokusit se nějak vyjádřit, třebaš neuměle, postřehy, které nás napadají. Touto trpělivou prací se obohacuje naše putování napříč krajinami, kulturami a dojmy: krajina nám neubíhá naprázdno před očima, ale vtiskuje nám vnitřně formu a propůjčuje schopnost *všímat si* problémů, tužeb a nadání ostatních lidí. Tříbíme své chápání světa a držíme krok se stálou výzvou k *nové evangelizaci*, k níž nás naléhavě vybízí Svatý otec, a k níž dochází *novou inkulturací*.

Osobní zodpovědnost

Při vzpomínce na to, jak s mladými lidmi navštěvoval madridské nemocnice, vyprávěl jednou svatý Josemaría, jak snažili nemocným

dělat chvíli společnost a něčím jim posloužit: umývali jim ruce, nohy nebo obličeje; stříhali jim nehty; česali je... Nemohli jsme jim nosit jídlo, protože to bylo zakázáno, ale vždy jsme jim tam nechávali něco dobrého ke čtení.[3]

S pečlivostí pastýře duší všem připomínal, že je důležité zodpovědně vybírat knihy ke čtení, protože mají hluboký vliv na intelektuální a duchovní formaci člověka. Katechismus nám v tomto směru připomíná, že „první přikázání po nás žádá, abychom svou víru rozvážně a bděle živili a chránili a abychom odmítali všechno, co je proti ní“.[4] A tak radí i papež:

„Pokud vidím program, který mi neprospívá, snižuje hodnoty, činí mne vulgárním, přináší špínu, musím změnit kanál. Jako se to dělalo v mojí době kamenné. Když byla nějaká kniha dobrá, četl jsi ji; když ti kniha škodila, odložil jsi ji.“[5]

„S touhle četbou, s touto společností...“[6] Vybrat si knihu,

podobně jako si vybrat přátele, jít do kina nebo shlédnout divadelní hru, je pro každého křesťana zodpovědným a svobodným činem, který má i morální aspekt.[7]

Na obranu před rizikem neznalosti nebo povrchnosti lze doporučit hojnou četbu: číst různé autory a různé texty. Formuje se tím otevřená mentalita překonávající bezdůvodné předsudky a prázdná kliše, připravená předávat víru přitažlivým způsobem. Odpovědnost za vlastní formaci vede i ke snaze číst kvalitní knihy: volit to, co skutečně pomáhá lidsky a nadpřirozeně růst. Jedna moudrá rada jak rozlišovat, zní: „Velké knihy mají způsoby velkodušných králů: chovají se ke čtenáři jako k sobě rovnému. Průměrný spisovatel se nás snaží ponížít, aby zakryl svou vlastní ubohost.“[8]

Rada sečtělých lidí může být velmi cenou pomůckou pro vytvoření našeho plánu četby, pro porozumění jednotlivým autorům, a pro to, abychom zjistili, v čem mohou mít kusý nebo neúplný pohled. V mnoha případech nám může přátelské slovo odhalit doposud neznámé dílo a otevřít před námi široký kulturní, intelektuální či duchovní obzor, jindy nás zase ušetřit ztráty času nad plytkými knihami, které podporují chování, jež je v rozporu s mírumilovným soužitím, napadají náboženství apod. Víme také, že některé knihy pro nás mohou být v určitém období škodlivé, protože nám ještě chybí formace potřebná na to, abychom je dobře strávili: některý chléb může být pro naše zuby příliš tvrdý. Je dobré být intelektuálně pokorný a uznat své hranice: to není svatouškovství, ale prozíravost. S pomocí druhých lze najít alternativy pro usměrnění našich zájmů: moudřejší knihy, které nám umožní,

že se budeme moci časem – bude-li to třeba – pustit do oněch chlebů, které by nám jindy ublížily. V zásadě se jedná o to, aby kultura, kterou v sobě člověk četbou pěstuje, ztvárňovala učení Ježíše Krista a spojila se s naší životní zkušeností. Ten, kdo čte špatné knihy, i ten, kdo čte málo knih, je obzvlášť náchylný k omylu, byť různým způsobem.

Poradit a poradit se

Důležitost cizí rady má jeden bezprostřední důsledek: potřebu, aby každý v této oblasti spolupracoval s ostatními. Osobní rada pomůže našim rodinným příslušníkům a přátelům vybrat kvalitní literární díla, jež je mohou obohatit. Rovněž je užitečné podílet se na iniciativách specializujících se na literární, filmové a kulturní recenze.

Několikaminutové úsilí věnované sdílení osobních dojmů může pomoci mnoha lidem; i zde platí pravidlo, že

méně je někdy více: je lepší krátké shrnutí napsané v době, kdy máme četbu ještě čerstvě v paměti než podrobný, rozvleklý popis. Čím více spolupracovníků se na těchto iniciativách bude podílet, tím objektivnější a pravdivější bude výsledná rada.

Informace nabízené v časopisech, kulturních přílohách apod. mohou být rovněž cenné. Není těžké objevit hodnověrného kritika podle kvalitně odvedené práce, bohatých kulturních a odborných znalostí, podle uvážlivého tónu jeho názorů atd. To vše jsou různé ukazatelé, kteří nám jsou ku pomoci předtím, než se rozhodneme pro četbu nebo koupí určité knihy.

V každém případě je dobré vyhýbat se zjednodušujícímu a povrchnímu názoru, že není třeba se radit ani mít na zřeteli nabízené orientační hodnocení. Posouzení knih určitým

konkrétním způsobem je vždy informativní a obezřetné a není nic zvláštního na tom, když se některá z těchto hodnocení časem změní, nebo že pro někoho je nějaká kniha nevhodná a pro druhého ne. Hodnocení knih slouží jako informace, která nám má pomoci odpovědně zvolit; nevylučuje současně možnost zvážit četbu určité knihy v duchovním vedení, máme-li za to, že je pro naši duši vhodná. Respektovat morální hodnocení určitého kulturního produktu nás však nemá odvádět do toho, co je podstatné: totiž, že je důležité číst, a to – podle našich možností – hodně.

*Nezhášejte (oheň) Ducha,
nepodceňujte dar promlouvání z
vnuknutí, ale všecko zkoumejte, a co
je dobré, toho se držte. Varujte se zla.*
[9] Otevřenost duše a širě obzoru je
tehdy autentická, když v ní pulzuje
touha zlepšovat svou formaci,

radovat se ze stále nadšenějšího a zároveň poklidnějšího hledání

[1] Sv. Augustin, Vyznání III. 4. 7.

[2] Sv. Augustin, Vyznání VIII. 12. 29.

[3] Svatý Josemaría, poznámky z rodinného setkání, 20. 12. 1970.

[4] Katechismus katolické církve, č. 2088.

[5] František, Promluva, 6. 6. 2015.

[6] Brázda, 138.

[7] O tomto srov. Ángel Rodríguez Luño, Factores culturales de especial incidencia en la formación espiritual, apartado 2 („La lectura“), k dispozici na: www.collationes.org.

[8] N. Gómez Dávila, Escolios a un texto implícito (vol. 1). Instituto Colombiano de Cultura, 1977, p. 325.

[9] 1 Tes 5, 19 –22.

.....

pdf | dokument generován automaticky
z [https://opusdei.org/cs-cz/article/
ponechat-si-to-nejlepsi-co-cist-ii/](https://opusdei.org/cs-cz/article/ponechat-si-to-nejlepsi-co-cist-ii/)
(27.03.2025)